

НАУКОВІ ЗАСАДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ І-ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ

Анотація. У статті розглядаються наукові засади та організація удосконалення методичної роботи у вищих навчальних закладах І-ІІ рівнів акредитації.

Ключові слова: вищий навчальний заклад І-ІІ рівнів акредитації, наукові засади, методична робота, організація методичної роботи.

Аннотация. В статье рассматриваются научные принципы и организация усовершенствования методической работы в высших учебных заведениях I-II уровней аккредитации.

Ключевые слова: высшее учебное заведение I-II уровней аккредитации, научные принципы, методическая работа, организация методической работы.

Annotation. In the article scientific principles and organization of improvement of methodical work are examined in higher educational establishments of I-II of levels of accreditation.

Keywords: higher educational establishment of I-II of levels of accreditation, scientific principles, methodical work, organization of methodical work.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку України характеризується спробами перебудови всіх сторін життя суспільства, включаючи освіту. Сьогодення вимагає зростання ролі особистості в суспільстві, що змушує вести пошук нових педагогічних технологій, які сприяли б формуванню соціального середовища, що розвиває, навчає і виховує.

Посилення вимог до рівня освіти, змісту, якості підготовки з різних спеціальностей сприятимуть забезпеченню підвищення ролі вищої освіти в Україні.

Ефективність діяльності вищих навчальних закладів І-ІІ рівнів акредитації як важливої складової системи вищої освіти безпосередньо пов'язана з рівнем організації методичної роботи.

Проте, як показує аналіз стану практики далеко не кожний методист добре володіє конкретними методиками та методами цього процесу. Тобто, проблема належної організації методичної роботи з педагогічними кадрами залишається актуальною.

Аналіз досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. Проблеми організації методичної роботи у вищих навчальних закладах неодноразово розглядалися видатними вченими та науковцями. Питання процесу та технології впровадження досягнень педагогічної науки та передового педагогічного досвіду до недавнього часу не були розроблені. Певною мірою вони були поставлені у працях Т.В.Новикової, М.Н.Сказкіна, Ю.К.Бабанського, П.І.Карташова, В.І.Журавльова та деяких інших вчених педагогів.

Наукові засади методичної роботи у вищих навчальних закладах розроблені Я.Я.Болюбашем, М.Ф.Бондаренком, В.М.Левікиним, А.М.Турглієм, В.О.Зайчуком, М.З.Згуровським та ін.

Мета статті: розкрити та удосконалити науково-методичні методи навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації.

Виклад основного матеріалу. Однією з ланок безперервної освіти в Україні є методична робота. Реальний рівень методичної роботи у вищому навчальному закладі (ВНЗ) є важливим критерієм потенціалу педагогічного колективу. Методична служба не повинна зводитись до формального функціонування, а бути цілісною, спрямованою на прогностичне обґрунтування відповідних компонентів навчально-виховного процесу [12].

Процес розвитку особистості є основою формування педагога і студента.

Пройшовши складний шлях, методична робота, як ланка підвищення кваліфікації педагогічних працівників, сьогодні вимагає оновлення професійного підходу до забезпечення її функціонування.

Створення системи методичної роботи можливе за умови відповідної підготовки методистів та здійснення ряду взаємопов'язаних заходів. Кожна система являє собою цілісний об'єкт, в якому усталений порядок взаємопов'язаних і взаємодіючих елементів утворюють її внутрішню структуру. Система – функціонуюча структура, діяльність якої підпорядкована певним цілям.

Структура будь-якого функціонуючого об'єкта, зумовленого поставленими цілями, відображає характер взаємодії системи з оточуючою дійсністю. Це

повністю стосується і системи методичної роботи з педагогічними кадрами.

Складовими частинами реформування вищої освіти є розроблення нових стандартів, навчальних планів, програм, видання нового покоління навчальних і методичних посібників відповідно до оновленого державного переліку професій і спеціальностей та державних вимог щодо якості вищої освіти; удосконалення навчально-виховного процесу в закладах на основі впровадження нових педагогічних технологій; здійснення дослідницько-експериментальної роботи з питань впровадження педагогічних інновацій, нових методик і систем навчання; демократизація та гуманізація навчально-виховного процесу [11].

Новою сторінкою в розвитку теорії та практики вирішення означеної проблеми стало моделювання і створення передового педагогічного досвіду. До її дослідження наприкінці 80-х років чималих зусиль доклали вчені колишнього Центрального інституту вдосконалення вчителів, професори: В.І.Бондар, М.Ю.Красовицький, В.І.Маслов, Е.О.Вільчковський, доценти Н.Л.Коломенський, В.І. Пуцов, методист Т.І. Беседа та інші вчені-педагоги, методисти інституту. Створення та практична реалізація на практиці теорії моделювання (створення, впровадження передового педагогічного досвіду) уможливили подолання стихійності в цьому процесі, зробили його керованим. Дане положення дало змогу в той час реалізувати в Україні в умовах єдиного перспективного планування вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду в республіці. Ці досягнення українських вчених-педагогів і методистів дістали схвалення на Всесоюзній науково-практичній конференції з питань передового досвіду [6].

Про необхідність вивчення й узагальнення передового педагогічного досвіду для успішного розвитку педагогічної науки не раз говорили такі видатні педагоги, як К.Д. Ушинський, А.С.Макаренко, В.О.Сухомлинський, К.Д.Ушинський писав, що теорія стає порожньою, коли не ґрунтується на узагальненні фактів досвіду. А.С.Макаренко, В.О.Сухомлинський постійно аналізували свій досвід, знаходячи в ньому матеріал для теоретичних узагальнень. А.С.Макаренко вважав, що педагогічний досвід має дві важливі

функції: бути засобом удосконалення виховання і сприяти виробленню педагогічної теорії, і зазначав, що корисний досвід – це багатство, величезна мобілізуюча сила і що той педагог, який робить його своїм надбанням, завжди добивається успіхів [15].

Одним із провідних напрямків науково-методичної роботи є підвищення кваліфікації викладачів, тобто створення гнучкої системи динамічного задоволення професійних потреб педагогічних працівників.

Навчальний процес у вищому закладі освіти реалізується в спільній діяльності студентів і викладачів, і звичайно, ефективність його залежить в першу чергу від високої компетентності і відповідної професійної майстерності професорсько-викладацького складу, уміння дати відповіді на запитання кого вчити, чому вчити і як вчити.

Головним в характеристиці особистості викладача є знання предмету, ерудиція та його педагогічна (методична) майстерність.

В поняття "педагогічної майстерності" В.П. Симонов включає такі уміння викладача, як:

- розглядати навчання, виховання в розвитку та їх діалектичному зв'язку і єдності;
- зосередити увагу студентів і зацікавити новим матеріалом;
- враховувати вікові і психологічні особливості студентів, рівень їх розвитку, забезпечувати індивідуальний і диференційований підхід;
- будувати свої взаємовідносини з студентами на гуманній, демократичній основі;
- не розгублюватись в складних та непередбачуваних запитаннях студентів;
- поєднувати теорію і практику в викладанні навчальної дисципліни;
- кваліфіковано використовувати в своїй роботі досягнення науки і практики;
- досконало володіти своїм "знаряддям" праці - державною мовою, словом;
- критично мислити і мати чітку громадянську позицію, показувати студентам органічну єдність слів, переконань і справ;

- урізноманітнювати свої заняття, уникати шаблону в їх проведенні.

На вирішення проблеми удосконалення педагогічної майстерності викладацького складу Київського технікуму електронних приладів і спрямована організація методичної роботи.

У матеріалах Всесвітньої конференції ЮНЕСКО (1998 р.) зазначається, що підвищення кваліфікації педпрацівників є суттєво важливим елементом діяльності вищих навчальних закладів, повинна бути чітка політика стосовно викладачів вищих навчальних закладів, які сьогодні виступають не тільки в якості джерела знань, а в першу чергу повинні приділяти увагу тому, щоб прищеплювати студентам бажання вчитись, уміння взяти на себе ініціативу.

Вищі навчальні заклади повинні відігравати провідну роль в організації освіти шляхом:

- запровадження і передачі нових інформаційних та комунікативних технологій;

- створенні потенціалу з розробки прикладних навчальних програм та обміну досвідом, застосування цих технологій в сфері викладання, підготовки кадрів та проведення наукових досліджень, забезпечуючи тим самим загальну доступність знань;

- створення нових форм навчального середовища, починаючи від засобів дистанційної освіти до повноцінних "віртуальних" вищих навчальних закладів і систем, спроможних скоротити відстань і розробити високоякісні системи освіти.

Належну увагу необхідно приділяти проведенню наукових досліджень, поновленню та удосконаленню педагогічних навичок викладачів на підґрунті відповідних програм підвищення кваліфікації, стимулювання систематичного внесення в навчальний процес інноваційних елементів; сучасних методів викладання і навчання.

Розвиваючи творчий методичний потенціал викладацького складу Київського технікуму електронних приладів, ми взяли висловлювання Г. Сковороди: "Хто хоче вчити інших, сам має багато вчитись".

Методична робота становить собою спеціальний комплекс взаємопов'язаних

практичних заходів, спрямованих на розвиток творчого потенціалу педагогів, їх безперервну педагогічну та професійно-методичну освіту і зорієнтована в кінцевому результаті на підвищення рівня освіченості, розвинутості та вихованості студентів.

При формуванні методичної служби технікуму та визначенні її напрямів роботи ми виходили з врахування конкретних умов та специфіки навчального закладу. Перш за все, вивчили потребу педагогічних працівників в послугах методичної служби, рівень їх педагогічної практики та визначили конкретні заходи по забезпеченню оптимальних умов роботи педагогічного колективу.

При вивченні якісного складу викладацького колективу особливу увагу приділено диференціації їх в залежності від професійної та педагогічної майстерності. Це в основному і визначило зміст та організаційні форми. В сучасних умовах, що склалися в державній освіті, за існуючого рівня оснащення навчання, 80% успіху навчального процесу залежить від особистості викладача, його інформованості.

На жаль, знання, на якому б етапі людського життя вони не були здобуті, мають тенденцію частково втрачатися в силу природного забування і старіння. Особливо в умовах бурхливого розвитку науково-технічного прогресу, часті зміни освітньо-професійних програм, навчальних планів боротьба з девальвацією раніше здобутих знань набуває нового змісту.

Ця проблема стосується в першу чергу педагогів, для яких єдиний шлях її вирішення - вчитися все своє життя, тобто освіта має бути безперервною, прийнятною повинна стати формула: освіта через все життя замість формули – освіта на все життя.

По-справжньому виявити свої творчі педагогічні здібності кожний педпрацівник має можливість в період підготовки до чергової атестації.

Процедура підготовки до атестації, сам її процес і результати спрямовуються на утвердження в кожному педпрацівникові почуття власної гідності, на підвищення його авторитету не лише колегами по роботі, а й перед студентами та їхніми батьками.

Постійне поглиблення знань з педагогіки, дидактики, теорії і практики виховання, оволодіння інноваційними технологіями навчання, особистісно-орієнтоване навчання і виховання, розвиток мотивації і пізнавального інтересу до учіння, диференційований підхід до оцінки знань, творчий пошук притаманні більшості викладачів Київського технікуму електронних приладів.

Зокрема, ними розроблені змістовні нормативні комплекси з методичного забезпечення дисциплін, які включають ряд методичних комплексів різних напрямків навчально-виховного процесу.

Як показує досвід, творчість успішно проявляється в умовах високої професійної компетентності і педагогічної майстерності викладача, який вчить студентів своїм власним прикладом відношення до праці [12].

Професійна компетентність педагога передбачає високий рівень його підготовленості відносно знань педагогіки і методики навчання, наявність відповідних професійних знань і практичного досвіду, а також уміння діагностувати, аналізувати, моделювати і корегувати власну діяльність, обґрунтовувати шляхи її подальшого вдосконалення.

При цьому можна констатувати, що стратегія продуктивної педагогічної діяльності спочатку ґрунтується на формуванні пізнавальних інтересів студентів, а в подальшому – формуванні їх розумової самостійності, наближенням студентів до самоосвіти і самовдосконалення. А це головний показник педагогічної праці або продуктивності педагогічної діяльності .

Майстерність викладача проявляється перш за все в умінні організувати навчальний процес, по-особливому підійти до студента, запалити його думку, схвилювати його, донести до нього свої знання. Педагог-майстер заставляє студентів самостійно думати, розвиває їх здібності, допитливість, використовуючи при цьому різні методи активізації процесу навчання. Тому однією з важливих ознак педагогічної майстерності називають високий рівень педагогічної техніки [8].

Висновки. Підвищення професійного рівня педагогічних кадрів – проблема актуальна і неординарна. Її актуальність сьогодні зумовлюється рядом чинників,

серед яких стрижневими є національне і духовне відродження, становлення національної системи освіти, протиріччя між рівнем професійної майстерності педагогічних кадрів і вимогами сучасного навчально-виховного процесу.

Зростання професійної майстерності викладача матиме ефективність передусім за умови, коли він сам, на основі стійких внутрішньо спонукань, буде систематично займатися професійним самовдосконаленням і виявлятиме особисту зацікавленість в одержанні методичної допомоги.

Як бачимо, вдосконалити зміст методичної роботи у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації можливо за умов проведення цілеспрямованої діяльності з організації і координації заходів щодо вивчення та впровадження наукових досліджень, передових педагогічних технологій у навчально-виховний процес, чіткого знання його складових (підвищення кваліфікації, розвитку професійної майстерності, проведення атестації педагогічних кадрів).

Методична робота покликана прирощувати знання й вдосконалювати професійні вміння та навички викладачів, формувати позитивні моральні якості, розвивати мотивацію до творчої діяльності, стимулювати самоосвіту педагогів та прагнення постійно підвищувати свою кваліфікацію.

Література:

1. Активні форми і методи впровадження передового педагогічного досвіду // Зб. Наук ст. – К. : Рад. шк., 1989 – 317 с.
2. Бабанский Ю.К. Методическая работа в школе: организация и управление / Ю.К. Бабанский. - М. : Педагогика, 1970. - 170с.
3. Бабанский Ю.К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса. Методические основы / Ю.К. Бабанский. – М. : Педагогика, 1982 – 183 с.
4. Бабанский Ю.К. Передовой педагогический опыт и педагогическая наука / Ю.К. Бабанский // Сов. Педагогика – 1977 - № 11 – С. 42
5. Виговська О.І. Підготовка сучасного вчителя до творчої педагогічної діяльності: концепція, технологія. Методичні рекомендації / О.І. Виговська. - К. : НПУ, 1997. – 19 с.
6. Жерносек І.П. Науково-методична робота в загальноосвітній школі: Навчально-методичний посібник / І.П. Жерносек. – К. : ІЗМН, 1998 – 160 с.
7. Жерносек І.П. Педагогічний досвід: головні ознаки і критерії / І.П. Жерносек // Рідна школа, 1999. - № 9.
8. Закон України “Про вищу освіту” // Освіта України. – 2002. - №17 - с. 2-8.
9. Закон України “Про освіту”. Прийнятий Верховною Радою України 23 березня 1996 року. – К. : Генеза, 1996 – 36 с.
10. Конституція України. Прийнята на У сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К. : Феміна, 1996. – 64 с.

11. Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні. Педагогічні концепції – К. : Школяр, 1997 – 150 с.
12. Кремень В.Г. Стан, напрями реформування і фінансування освіти в Україні // Освіта України – 2001. - №15. – С.1-3.
13. Кремень В.Г. Домінанти вчительського факту / В.Г. Кремень // Учитель – 1998 - № 2.
14. Науково-методична робота у вищому навчальному закладі I-II рівня акредитації: методичний вісник – К. : ЦППО АПН України, 2001– 44 с.
15. Організаційно-педагогічні основи методичної роботи / [В.І.Пуцов, С.В.Крисюк, А.І.Воловиченко та ін.] – К. : УПКККО, 1995 – 180 с.
16. Сухомлинский В.А. Как воспитать настоящего человека / В.А. Сухомлинский. – К. : Радянська школа, 1975 – 236 с.